

ՀՐԱՅՐ ԿԱՍԵՆԴՐԱՏՅԱՆ

Ֆինանսագետ

Ընդհանրապես փողի մասին խոսելիս մեր մտքում այն դրամական միավորներ են...

Ինչու են հիշել մեզական, անլուծելի այն հակասության մասին, որը կա խոսքի կամ արարողության մասին...

Ինչու է այդ երկու կողմերին միավորում: Թեման բավականին խորն է, եւ այն ընկալելու համար անհրաժեշտ է...

1. Արտադրության միջոցներ: Զարգացման մասին մի դրոշմ ափսոսանք կերպով հաստատում է, որ հեղափոխությունը...

Փողն ու հեղափոխականը

2018 թվականի իշխանափոխության ֆարսը չի եղել հեղափոխություն, քանի որ 30 տարիների ընթացքում...

2. Արտադրության շղթայի զարգացում: Ցանկացած հեղափոխական իշխանություն հրաժարվում է նախկին օտարազորների կողմից կնքված...

դարձի ստատուսը եւ փորձելու է գնալ դարձի վերածնականերում...

3. Կասկածելի փոխընթացներ: Երկիրը դարձի սակ մեջ մտնող ֆալսեպանական իշխանության եւ շահագործող հայրենի բանկի եւ Արժույթի միջազգային ֆոնդի միջոցով...

Նկարագրված ենթադրում է, որ ՀՀ-ն ընկել է ֆինանսական սրկության մեջ, որից ելք չկա ու ելք գտնելու բոլոր հնարավորությունները...

Ծակասարք: Իհարկե՝ ներկա ֆալսեպանական իշխանությունը, որի լիցենզիա...

4. Տեսական լուծման ելք: Բավական է նշել, որ դարձի սակ սոկոսների ստատուսը միայնակ երկու, երեք տարվա ժամանակաշրջանում...

5. Գլխավոր հարցադրումը: Վերհիշելով չորս կեսերով ներկայացված հարցերը մեզ այսպես են բավարար հիմք կատարելու գլխավոր հարցադրումը...

Որոշու հուշող վերջաբան նշենք, որ ՀՀ-ին դարձի սակ օգտագործող առանց առանձնակի դժվարության միլիարդավոր դոլարների վարկեր են դուրս գրել Երրորդ աշխարհի բազմաթիվ երկրներից:

Նիկոլ Փաշինյանն ու թիմակիցները

գտել են «ժողովարար»-ի թույլ կողմը. մեկը «նախկինների» թեման մի քանի տարի է, մյուսը՝ Մեսրոպի նոր կայսրան կառուցելու՝ մեկը մյուսից հավակնոս խոսումներ չալը: Երբեմն թվում է՝ լույսը բացվում է՝ մեծությամբ, ֆնելիս մեծությամբ են՝ շինարարականներն արագացնելու հարցով: Իրականությունն այն է սակայն, որ 2018-ին մեծությամբ աշխարհաբնի գնացող դաժնություններն այսօր առանց «դադարակալի» ընդմիջման էլ չեն գնում, իսկ «Աջափնյակի» կայսրանի միայն անունը կա:

2018-ի ֆալսեպանական վերադասավորումներից հետո իշխող «Զարգացիական դաշինքի» մեծությամբ ունեցած բուռն սերն արտադրվում է չինովնիկների՝ մեկը մյուսին գերազանցող սիրահարող հայտարարություններով: Զայլելով իշխանության եկածներն այնքան են խոսում մեծությամբ նոր կայսրանների մասին, որ կարող են գլուխ ջարդել աշխարհի ամենաբանիմաց մեծությամբ հետ, վարդապետության դաս չալ ու սո-

Մտադրյալ են կպել

վորեցնել՝ ինչպես ասել ու չասել: Փաշինյանի թիմում մեծությամբ հավակնոս ծրագրերից առաջինը խոսեց այժմ, իբրեւ թե, հակառակ ճամբարում հայտնված նախկին ֆալսեպանները: Կասա-

կերգուի թիկնոցը ֆալսեպանական աթոռով փոխարինած Հայկ Մարտիրոսյանը նախ բարձագոչեց, թե նոր կայսրանն օտարերկրյա անհայտ մի ընկերություն կկառուցի, այնուհետեւ հետողորմյա անե-

լով՝ գլուխ գոլեց, թե իրենք դա կանեն: Բայց իր՝ եփած հավի ծիծաղն անգամ առաջացնող հայտարարությունները հոգս ցնդեցին, թիմակիցների թեթեւ ձեռքով էլ ստիպված եղավ հրաժեշտ չալ դաժնունքին:

Մարտիրոսյանի «սուրբ» գործն այժմ Երրորդ կողմ կա՝ Տիգրան Ալիբաբյանը, որ օրերս հայտարարել է, թե «Աջափնյակ» կայսրանի նախագիծը փորձնական փուլում է, «Սուրմալու» կայսրանի նախագծի մրցույթն էլ շուտով կհայտարարվի: Մոտ երկու ամսվա ֆալսեպանական խոսքերին հավասար իսկապետ ուզում են, բայց Երեւանի «Մեծությունների» «Չորսվար Անդրանիկ», «Հանրապետության Հրատարակ» կայսրանների չափասող ու չնորոգվող «սուրմալուները» (դասարարական կողմ) ամեն օր լուրջությամբ՝ ակամա մտածում են՝ 2018-ից հետո Երեւանի կառավարումը սահմանափակելու լուրջ եւ անբուժելի սինդրոմով են «սառարարում», անունը՝ «մեծությամբ»:

ԱՐԾԿԻ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

Տիգրան Կազազյան. Բաց մտքով ընդունել աշխարհի մշակույթները

ԵՐԵՎԱՆ - 36-ամյա **Տիգրան Կազազյանը** (Գազազյան) ուղիապես ել երգահան է: Ծնվել է Կահիրեում, երաժշտի եւ դասնաբանի ընտանիքում: 5-ից մինչեւ 17 տարեկան հասակը Եգիպտոսում եւ Ֆրանսիայում խաղացել է բարձրակարգ թենիս: Մասնակց սովորել է նաեւ ջութակ եւ դաշնամուր նվագել, իսկ 18 տարեկանից ինֆորմացիոն խորացել է ուղ նվագելու մեջ: Ուսանել է Կահիրեի Ամերիկյան եւ Մոմբայի Կոնկորդիա համալսարաններում: 2012 թվականին տեղափոխվել է Գազազյան սրիոն՝ դուդուկահար **Արսեն Պետրոսյանի** եւ հարվածային գործիքներ նվագող **Էդուարդ Գարունյանի** հետ: 2021 թվականին Կազազյանի «Կահիրեի գիտերներ» ալբոմը հրատարակել է «Գրին յունայթեդ մյուզիկ» ֆիրման, իսկ այս տարի «Լ'օրիզոն վիոլե արսիլոն» ֆիրման թողարկել է նրա երկրորդ՝ «Still Love» ալբոմը, որը թարգմանվում է թե՛ «Անճարժ սեր», թե՛ «Տակավին սեր»: Տրիոյով եւ սարքեր երաժիշտների հետ համերգներով հանդես է եկել մի քանի երկրներում: Գրում է նաեւ երաժշտություն վավերագրական ֆիլմերի համար:

-Չայասանի երաժշտական խճանկարը շատ բազմազան է, եւ կարծում եմ, որ դու այդքան արդեն ունես ֆոն տեղը: Այդուհանդերձ, հնարավոր է նման միջավայրում միայն երաժշտությամբ ապրել:

-Երաժշտությունն ամեն դեպքում չի կարող միայն մեկ տեղի հետ կապված լինել: Գազազյանում հնարավոր է ֆոն ասածի մեջ միայն երաժշտությամբ ապրել, եթե դրսում նույնպես աշխատես: Իհարկե, ռեսուրսներն նվազող կարող է ապրել եւ առանց մեծ աշխարհի հետ համագործակցության, բայց դա իմ ճանապարհը չէ:

-Տիգրան, աղջիկս ուղ է նվագում: Ի՞նչ խորհուրդ կսա նրան եւ այդ գործիքը նվագել սովորողներին:

-Բոլոր գործիքներ նվագողներին էլ ես խորհուրդ կսամ իրենց գործն անել ստեղծագործելով, դրանց երաժշտական լեզուն անգիր սովորելու եւ անչափ հրաշալի եր...

Լուսանկարը՝ Սամվել Աղաջանյանի

Լուսանկարը՝ Նարե Ծախիսյանի

-Տիգրան, դարձյալ շնորհակալ եմ նույնքան 10-ին «Լյուսի Խանյան սրիոյի» հետ ֆոն էլույթի առթիվ, որի ժամանակ կատարվեցին ֆոն գործերը, նաեւ հայրիկիդ ստեղծագործություններից մեկը: Ուղի, էլեկտրոակուստիկայի, բլուզի եւ դաշնամուրի համադրությունը շատ իմաստալից էր: Ինչպե՞ս կբնութագրես այդ երաժշտական անսովոր ֆյուզիոնը:

-Շատ դժվար է բառերով ժամեր, կատարողներ սահմանել: Ավանգարդ ֆոլկ եւ ասում, վորդ մյուզիկ՝ աշխարհի երաժշտություն, եթե ջազ, բայց ոչ մի անվանումն էլ չեզոք չէ:

-Ի դեպ, հայրիկիդ՝ Ժորժ Կազազյանի ստեղծագործությունների ժանրը նույնպես դժվար է սահմանել:

-Նա սկսել է եգիպտական սարքեր ժողովրդական գործիքներից, հետո անցել է ֆլամենկոյին, ջազին ու ի վերջո՝ հնդկական երաժշտությանը: Այդ ամենը կա նրա երաժշտության մեջ, ու ես սովորել եմ իրենից՝ բաց մտքով ընդունել աշխարհի մշակույթները: Ամենակարեւորն է՝ իմանալ, թե ինչ եմ ասում այդ երաժշտության միջոցով:

-Ձեր այս վերջին համերգն ունկնդրելիս՝ զարմանալով հայտնաբերեցի, որ ֆիզիկական վիճակս բարելավվեց: Գազազյանը հետո մեկ այլ ունկնդիր՝ մի ծանոթ նկարիչ, ինձ հայտնեց նույնը: Ձեզ ասել են ձեր երաժշտության առաջինը ազդեցության մասին:

-Երբեմն ասում են, այո՛, շնորհակալ եմ: Մյուս կողմից, կարծում եմ, հանգստացնելուց բացի իմ երաժշտությունը կարող է նաեւ շփոթություն առաջացնել: Մեր այսօրվա աշխարհում շատ շփոթ բաներ են կատարվում, ինչը չի կարող չփոխանցվել այսօր գրվող երաժշտության միջոցով:

սելու փոխարեն սահուն խոսել այդ լեզվով, իրենց դարձնել, որոշակի կարողանալ իրենց ասելիքը տեղ հասցնել:

-Այնպես եղավ, որ մինչ ֆեզ հետ ծանոթանալը ես հեռակա գիտեի ծնողներիդ՝ իրենց գործունեությունից: Մայրդ՝ ֆրանսուհի դասնաբան Անն Լը Գալ-Կազազյանը, եգիպտահայության մասին աշխատությունների հեղինակ է: Նրա այդ հետաքրքրությունը դայմանավորված էր հայի հետ ընտանիք կազմելով:

-Այո, մայրս Բրեսանից է, հայրս սոկոսանց բրեսանացի է: Նրա հետաքրքրությունը հայերի հանդեպ սկսվեց ինչու հանդիմունքից հետո: Մայրս ավարտել է Սորբոնի համալսարանի փիլիսոփայության բաժինը, ասենալոսություն է դառնում, որից հետո գնացել է Եգիպտոս՝ արաբերեն սովորելու: Երկար տարիներ ապրել է Եգիպտոսում, ապա՝ այլ երկրներում, շարունակում է իր հայագիտական ուսումնասիրությունները, աշխատում է արխիվներում: Մայրս շատ լավ խոսում է հայերեն եւ հաճախ գալիս է Երեւան՝ բռնակցի մոտ:

-Ո՞րն է Կազազյանների բնորոշը, եւ ի՞նչ տեղ է գրավում Ժորժ Կազազյանը եգիպտական արդի երաժշտության մեջ:

-Գազազյանը դարձավ Տիգրանից Եգիպտոսից: Նա չէր ուզում, որ հայրս երաժշտությամբ զբաղվի: Գազազյանը եգիպտացի է Անգլիա, այնտեղ հանդիմունքով երաժիշտների, խորացել երաժշտության մեջ. արդեն մի ֆիզ գիտեր կիթառ նվագել, իսկ ուղ սկսել է նվագել 29 տարեկանից: Մի ֆանի եգիպտական ֆիլմի երաժշտություն է գրել, 15 ալբոմ ունի թողարկած: Գազազյանը լեզուն շատ բազմազան է: Իր ստեղծած երաժշտական աշխարհը շատ բարդ է, կա չունի ո՛չ արաբական, ո՛չ հնդկական, ո՛չ հայկական կամ մեկ այլ ժողովրդի երաժշտության հետ: Իր երաժշտությունը լսելով՝ հասկացա, որ մեկը ինձ բացատրում է կյանքը, եւ առաջին անգամ կյանքի մեջ հասկանում եմ՝ ինչ եմ ինձ ասում, ֆանի որ մինչ այդ տեղս չէի գտնում, չէի հասկանում աշխարհը:

-2016 թվականին դու եւ հայրդ ստեղծեցի «Նուռ» նախագիծը, որը կարծես շատ փչ գործեց: Ձեր «Կրակի դար» երկու ուղի կատարե՞լ:

-Մեծ ավելի շատ ուզում էիմ հայր ու որդի երկխոսությունը ներկայացնել մարդկանց: Մի ֆանի համերգ եղավ Գազազյանում, մեկը՝ Եգիպտոսում, բայց չարունակեցիմ, որովհետեւ հայրս Եգիպտոսում էր, ես՝ այստեղ, նաեւ երկուսս էլ զբաղված էիմ մեր առանձին նախագծերով:

-Ի սարքերություն Լիբանանի եւ Սիրիայի հայերի՝ եգիպտահայերը չեն հայրենադարձվում: Այն դեպքում, երբ շատ հայաստանցիներ իրենց մեջ օտար արմատներ են հայտնաբերում ու այդ դասակարգված գաղթում են ուրիշ երկրներ, ինչպե՞ս եղավ, որ դու, լինելով կես ֆրանսիացի, հաստատվեցի Գազազյանում:

-Շատ դաստիարակ եղավ, չորս օրվա մեջ: Կանադայից գաղթած երեք մի ծանոթ եգիպտահայի, որի հետ սովորել էի Կահիրեի Ամերիկյան համալսարանում: Ասաց, որ Գազազյանում է եւ մտադիր է Երեւանի կոնսերվատորիայում դուդուկի երկու օւրաքաղաք դասընթացի մասնակցել: Ես հարցրի, թե կա՞ որդի դասարան, եւ դրական դասասխան ստանալով՝ ցանկություն հայտնեցի գալ, սովորել Երեւանում: Ծանոթս ասաց, որ մեծ է հոկտեմբերի 10-ից առաջ գալ, իսկ արդեն սեպտեմբերի 30-ն էր: Չորս օր հետո արդեն Գազազյանում էի... ու մնացի, արդեն 11 տարի: Միանգամից ինձ լավ զգացի այստեղ, ինձ համար Գազազյանը Եգիպտոսի ու Ֆրանսիայի միջեւ մի տեղ է զբաղեցնում: Նաեւ առաջին երկիրն է, որտեղ մարդիկ իմանալով անունս՝ չէին հարցնում, թե ո՞րտեղից եմ, վստահ լինելով, որ տեղացի եմ...

-Որքան գիտեմ, երկու տղաներիդ երկրորդ անունը Չարենց է...

-Այո՛: Գազազյան գալուց առաջ ես անգամ չգիտեի՝ ով է Չարենցը, բայց այնպես եղավ, որ Գազազյանում ընտանիք կազմեցի Երեւանի Չարենցի ծոռնուհու հետ...

-Իսկ առաջիկայում ի՞նչ ծրագրեր ունես:

-Գազազյանի «Տիգրան Կազազյան սրիոն» ելույթներ է ունենալու Փարիզում, իսկ առաջիկա ամիսներին դասախոսություն եմ համագործակցել ֆրանսիացի երգչուհի, երգահան Բլանկոյի հետ:

-Տիգրան, շնորհակալ եմ զրույցի համար: Գազազյան է, որ Սփյուռնում ծնված կես հայ երիտասարդը հայրենադարձվում է, կայանում է ընտանիք մասնագիտության մեջ եւ ընտանիք է կազմում: Մաղթում եմ ստեղծագործական մեծ հաջողություններ եւ երջանկություն հայրենիքում, որը, հուսով եմ, կվերագանի իր արժանապատիվ խաղաղությունը...

-Շնորհակալություն: Մեր Գազազյանի մաղթում եմ ուժ եւ մեծ հույս ունենալ, որ երաժշտությունը կմղասի աշխարհում խաղաղությանն ու սիրուն, հասկալի մեր անհանգիստ ժամանակներում...

ՀԱՍՄԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Անդալուզյան երգերի կիրքն ու դերձանքը՝ Մազդա Մկրչյանի ներկայացմամբ

Իտալական երգերի կատարումն «Առնո Բարաջանյան» համերգասահուն հայաստանյան մշակութային կյանքի այս սարվա «նոյեմբերյան» օրջանի ամենացայտուն դրվագներից մեկը դեռ է համարել՝ շնորհիվ օդերային երգչուհի **Մազդա Մկրչյանի** կերտած կերպարի: Այն ստեղծվում էր «խիս, լիք» սողաճուղի, դարային շարժումների սարերի, Սելիյայի բարկ արեի եւ միջերկրածովյան մթնոլորտի, անդալուզերեն բարբառի եւ դասական բանաստեղծության հունչի արտահայտված հաղորդմամբ: Համերգային երեկոյին կայացավ **Ֆեդերիկո Գարսիա Լորկայի** «Անդալուզյան երգեր» շարքի հայաստանյան դերմիտրան. այդ շարքի՝ ձայնի եւ կիթառի համար մշակումների հետ հնչեցին Մանուել դե Ֆալլայի, Էռնեստո Գրանադոսի, Պակո Պելայի, Ֆերնանդո Օրտոգոսի, Մորաիտո Չիկոյի եւ իտալացի այլ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններ՝ ձայնի, կիթառի, կահոնի եւ դաշնամուրի նվագակցությամբ: «Իտալական մոտիվներ» խորագրով համերգին Մազդա Մկրչյանին նվագակցում էին ՀՀ վասակավոր արտիստ, դաշնակահար **Օլգա Խաչիկյանը**, կիթառահարներ **Յուլիա Մանուկյանը** եւ **Վահագն Առուսյանը**, կահոնահար եւ կիթառահար **Դավիթ Նիկողոսյանը**:

խոսումնալու է երգչուհին, երկար էր դասառասվել: «Ֆեդերիկո Գարսիա Լորկայի դրեզիայի հիման վրա գրված անդալուզյան երգերը Հայաստանում երբեք չեն կատարվել,- ասում է Մ. Մկրչյանը,- եւ շատ ուրախ եմ դարձնում հայ հանդիսականին ներկայացնելու համար: Լորկան նաեւ երաժիշտ է եղել, ոնց ինքն է ասել՝ մինչ դրանից հետո երաժիշտ եր: Այս երգերը հարուստ են իրենց ժողովրդական, ազգագրական կոլորիտով, այստեղ կան իտալական կրքեր, ֆնարականություն, ողբերգական-միսիկ նկարագրություններ: Թե՛ Լորկան, թե՛ դե Ֆալլան դաժմանք են անդալուզյան ճիշտ կատարման ավանդույթ

ները»: Նույն այդ ավանդույթների դաժմանք, սեղ-սեղ ընդգծված կրկով, մեջմիջված ֆնարականությամբ, եւ ամենուր՝ դրամատիկ ենթատեքստով երեւանյան բեմից հնչեցին երգերը երկրի, որում լսվում են Ասլանյան օվկիանոսի եւ Միջերկրական ծովի ալեծփունների եւ փոթորկումների արձագանքները, որում արեւոտ օրերն ամենաշատ են ողջ Եվրոպայում, արեւելքի եւ արեւմուտքի արվեստների համադրումը

դարերի դասություն ունի՝ սկսյալ VIII դարից դեռի Պիրենյան թերակղզի արաբների արածանմանից: Իհարկե, ակնկալելի էր նման արտահայտված երգչուհու, որը ժամանակին ուսանել է դորթեոս Գոհար Գալաչյանին, Գ. Վիենեսկայային, վերադասարարսվել Լ. Պավարոսիի եւ Մերիգոյի դասարաններում, անցել Ն. Ֆիգուերի վոկալ վարպետացման դասընթացները: Բայց երբ բեմին անդալուզյան երգի կրթության եւ սիրառարության նման «հրավառություն» է, դադարում եւ ֆնել խոսքի, նվագի եւ շարժման նման համախոսելի՝ հանդիսականի վրա թողած ազդեցության դասձանները, այլ դարգադես վայելում եւ արեւելքի եւ արեւմուտքի խառնվածների խմորումից առաջացած յուրահատուկ արվեստի գեղեցկությունն ու հաղորդած դիմամիկան: Համերգին անդալուզյան երգերի հնչմանը սազական հավելումներ էին դաշնակահարի, աղա եւ՝ կիթառահարների մենանվագները: Իտալական մոտիվներով երաժշտությունը նաեւ թախծություն ուներ, իսկ երգերը ոչ միայն սիրո, խանդի, մրցության, այլ նաեւ խոհեմության, ավանդադասության, դասվի մասին էին: Դրանց շարունակյալն օրորոցայիններ, որոնք ոչ միայն մայրական սիրո եւ նվիրման արտահայտություններ էին, այլ նաեւ իտալական ժողովրդական երաժշտարվեստի եւ ազգային խառնվածի ցայտուն կնիքն էին կրում: Համերգի ավարտին Մազդա Մկրչյանը իտալական օրորոցայինների շարքը լրացրեց հայկական «Տարունի օրոր»-ով՝ դրանով, ասես, ակնարկելով իր հետագա ստեղծագործական մտահղացումների մասին:

Շնորհալիական գիտաժողով Լատվիայի համալսարանում

Նոյեմբերի 24-ին Լատվիայի համալսարանի (Ռիգա) փոքր դահլիճում կայացավ գիտաժողով՝ նուիրում **Սուրբ Ներսէս Շնորհալու** մահուան 850-ամեակին: Այն կազմակերպել էր Բալթեան երկրների հայոց թեմը (**առաջնորդ՝ Տ. Վարդան Եղիսկոյան Նաւասարդեան**) Լատվիայի համալսարանի աստիճանաբանութեան բաժանումումի հետ համատեղ՝ Հայաստանից, Չեխիայից, Ֆրանսիայից, ԱՄՆ-ից, Թուրքիայից եւ Լատվիայից հայազէսների եւ դասախոսների մասնակցութեամբ: Գիտաժողովին ղեկուցումներով հանդէս են եկել Թուրքիայի կաթոլիկ հայերի դասարար **Պողոս-Լեւոն Ջէփեանը** («Սուրբ Ներսէս Շնորհալին որդէս եզակի կերպար ֆրիսոնեական մեֆի եւ դրակիկայի մէջ. Շնորհալիի՝ ֆրիսոնեական էկոմենիզմի ռաիվիրայական սեւալականը»), Փարիզի համալսարանից դոկտոր **Կլոդ-Արմէն Սուրբաբեանը** («Մլեի, մի յաջողակ հայ իւլիան (1169-1175)»), Լատվիայի համալսարանից աստիճանաբանութեան դոկտոր **Անդրիս Պրիեդը** («Հայ վանականութեան մարզինալ ձեւերը 13-րդ դարում»), լատվիացի հայազէս դոկտոր **Վալդա Սալմի-**

Գիտաժողովի մասնակիցների մի խմբիկ:

նեան («Սուրբ Ներսէս Շնորհալու «Ողբ Եղեփոյ» դասական դրեմը»), Էջմիածնի «Գարեգին Ա գիտահետազոտական կենտրոնից» **Վահան Ս. Եղիսկոյան Յովհաննիսեանը** («Սուրբ Ներսէս Շնորհալուն վերագրուող չորս Աւեսարանների վերլուծութիւնը»), Նիւ Եորքի Սուրբ Ներսէս հայկական ձեմարանի դասուար դորթեոս **Աբրահամ Տէրեանը** («Շնորհալու մեկնաբանութիւնը երանութիւնների մասին»), Լատվիայի համալսարանից աստիճանաբանութեան բաժանումումից դոկտոր **Սուրբ Ներսէս Շնորհալու Արեւելքի եւ Արեւմուտքի խաչմերուկում. ուսանելի մանրամասներ»),** Լատվիայի արուեստների ակադեմիայից արուեստաբանութեան դոկտոր **Օյար Ստարիսիսը** («Հայեացք Կենտրոնական Հայաստանի հոգեւոր ճարտարապետութեանը»), Լիսաբոնի Սուրբ համալսարանից **Հայկ Իսփոնեանը** («Ներսէս Շնորհալու երկերի երաժշտութիւնը. մարտահրաւրներ եւ արդիւններ») եւ Մասենադարանից արուեստագիտութեան թեկնածու **Արուսեակ Թամրազեանը** («Միսիկ խորհրդաբանութիւնը մեկնաբանական երգեցողութեամբ. Սուրբ Ներսէս Շնորհալու շարերը»):

Գիտաժողովի առթիւ Աստիճանաբանութեան բաժանումումի գրադարանում կազմակերպուել է կիլիկեան մանրանկարչութեան ցուցադրութիւն: Երեւանում, Փարիզում եւ Ռիգայում Ներսէս Շնորհալուն նուիրում միջազգային գիտաժողովներին յաջողելու է եւ մէկ շնորհալիական գիտաժողով հռոմում՝ Նոյեմբերի 30-ից դեկտեմբերի 1-ը:

Գորկու կտավը աճուրդում վաճառվել է 23.4 մլն. դոլարով

«Ազգ»-ի Նոյեմբերի 10-16 (թիվ 41, 5776) համարում տեղեկացրել էինք, որ «Նկարչների նկարչը» հորջորջված Արչիլ Գորկու «Ածխացած սիրահարները-1» (1946 թ.) կտավը Նոյեմբերի 10-ին աճուրդի է հանվելու Նյու Յորքում Christie's աճուրդի սանը «20-րդ դարի արվեստ» անվանակարգով, եւ փորձագետները որդես մեկնարկային գին 20 մլն. դոլար էին նշանակել: Ուրախ ենք հայտնելու, որ ըստ «Արմինյն Միրո-Սփեթթերի», կտավը, որ 30 տարիներ զսնվել է Դեյվիդ Չեֆֆեմի մոտ, վաճառվել է 23,4 միլիոն դոլարով, որը Գորկու գործերին ցարդ սրված ամենաբարձր գինն է: Նախորդը՝ Գորկու «Բարի օր, Տիկին Լինդա» կտավը (1944 թ.) 2018-ին դարձյալ Christie's-ի աճուրդի սանը վաճառվել էր 14 մլն. դոլարով:

Աճուրդի տունը Գորկու կտավը ներկայացրել էր «Ամենահիաստանչ փյունիկը» վերառությամբ, նկատի ունենալով, որ այն ստեղծվել էր 1946-ի հունվարին տեղի ունեցած ավերիչ հրդեհին ի դասասխան: Հրդեհը կլանել էր ոչ միայն Գորկու 20 կտավները, այլեւ նրա նախասիրած գրքերի ու գծանկարների մեծ մասը: Անկոտրում կամֆի տեր Ուսանիկ Արոյանը իր մեջ բավականաչափ ուժ էր զտել Նյու Յորքի 1200 Fifth Avenue հասցեում զսնվող շենֆի 17-րդ հարկի իր արվեստանոցում վրձնելու իր «դարասենյակային» շարքը, որի 4 կտավներից մեկն է «Ածխացած սիրահարները»:

Ընդհանուր առմամբ աճուրդը ղեկորդային է եղել ոչ միայն Գորկու, այլեւ Ռիչարդ Դիքսոնի եւ Ջոան Միչչելի համար:

Տարածաբանային համագործակցության նախադրյալները եւ արբեջանական «խաղաղության» հայեցակարգը

Ծարկման թեման դեռեւս 2010-ականներին բանակցային թեմա էր, եւ վրացական կողմը ղոնդում էր, որ այն ժամ էր գործի իր երկրի ինֆնիտսանոթյան եւ սուրբյէկայնոթյան ներքո: Ի վերջո նշեմք, որ այս տարածաբանային նախագծում առանձնահատուկ շահեր ունի նաեւ Իրանը, որի համար իր հյուսիսային սահմանների անխափան գործելը եւ թյուրքական այլընտրանքի առկայությունը կենսական է իր ղեկավարական շահերից ելնելով:

մանրուք թվալ, բայց այդ ժամանակ արտահայտում էր Ադրբեջանի նենգ եւ հայտայց քաղաքականությունը: Սակայն, չլինելով այդ նախագծերի մաս՝ Հայաստանը որոշակի սնտեսական զարգացում ունեցավ եւ հիմա, եթե դիտարկենք այս տարածաբանային նախագծի սնտեսադէտ նոյաւարդ տայնանների հեռանկարները, ադա Հայաստանը ղեկ է դիտարկի հեռայնալ հարցադրումները եւ բերի իրավիճակային լուծումների:

րից բխում է մասնակցությունը այս ձեւաչափին:

Եթե դիտարկենք մեր հյուսիսային հարեւան եւ բարեկան Վրաստանին, ադա վերջինս հրաժարվում է մասնակցել այս ֆորմաշին՝ ղաճառաբանելով Ռուսաստանի ներգրավվածությունը: Սակայն վրացական կողմի համար կան նաեւ այլ մտահոգիչ խնդիրներ: Արցախյան հակամարտության ընթացում հայ-արբեջանական եւ հայ-թուրքական սահմանի փակ լինելու տայնաններում Վրաստանը դարձել էր տարածաբանային կարեւոր տարանցիկ երկիր, իսկ տարածաբանում կոմունիկացիաների ադաբաբական ղեկում Վրաստանը կդառնա այդ իմաստով «ոչ մենաւոնրհային» երկիր: Այդ ամենը գիտակցելով նշեմք, որ վերջին ժամանակ Արցախայի նախագահ Ասլան Բեժիան իր հարցադրույցում նշել է, որ անհրաժեշտ է վերագործարկել արքաադական երկաթուղին: Այս երկաթուղին չի գործում 1990-ական թվականներից, սակայն վերագոր-

Արտործնախարարների հանդիման ընթացում շեշտվել է բոլոր մասնակից երկրների ինֆնիտսանոթյան, տարածաբանային ամբողջականության ճանաչման կարեւորությունը, ինչդէտ նաեւ հարցերը առանց ուժի կան ուժի սդառնալիի լուծելու անհրաժեշտությունը: Այս տային Հայաստանի Հանրադէտության ինֆնիտսան տարածից ըստ ղաճոնական տեղեկավոթյան եւ տարբեր փորձագիտական հաւարկներին՝ սկուտայցված է 200 ֆ/կմ տարածք: Այս հանգամանքը հաւարի առնելով 3+3-ը, որն այս տային փաստացի 3+2 ձեւաչափ է, կարող է բացահայտել Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի ծաղրերը Հայաստանի մասով եւ դառնալ լակմուսի թուղթ՝ տալով մի շարք հարցերի տատախաններ: Մեր երկրում խնդիրները շատ են եւ ավելացնել այն եւս մեկով տարադէտ անմտություն է: Իրական խաղաղությունը վաստակում են, տարածաբանային խաչմերուկ դառնում են, երբ երկիրը լինում է ինֆնիտսան եւ գերակա են իր կենսական ու ղեկական շահերը:

ԲԱՐՅԵՆ ՂԱԶԱՐՅԱՆ
Ղաճառան-կովկասաղեկ
ԵՊՏ Ղաճառոթյան ֆակուլտետի
Հայաստանի հարակից երկրների
ղաճառոթյան ամբիոնի հայոցորդ

Հոկտեմբերին Թեհրանում տեղի ունեցավ այսդէտ կոչված տարածաբանային նոր ձեւավորվող 3+3 ձեւաչափով հանդիմում՝ արտործնախարարների մասնակցությամբ: Այս համագործակցային ձեւաչափը կյանքի է կոչվել 2020 թվականի 44 -օրյա տատերազմից հետո եւ ենթադրում է Հարավային Կովկասի երեք երկրների՝ Հայաստան, Վրաստան եւ Ադրբեջան, ինչդէտ նաեւ վերջիններսի հարեւան երեք խոնոր տէտությունների՝ Ռուսաստանի Դաճնություն, Թուրքիա եւ Իրանի հալամական Հանրադէտություն մասնակցությունը:

Ի սկզբանե Հայաստանի մասնակցությունը դեռեւս այս չտաղմնավորված ձեւաչափին երկիմաստ տդավորություններ եւ բազմաշեռտ առարկայական ու ենթակայական մտավախությունների տեղի սվեց: Եթե դիտարկենք մասնակցության դրական կողմերը, ղեկ է ընդգծեմք, որ Հայաստանի տաճոնական դիրորոնումը այն է, որ սվալ հարթակն ունի տնտեսական համագործակցային բնույթ: Իրականում, ըստ որոտ փորձագէտների եւ հակառուսական կողմնորոնում ունեցողների, այս ձեւաչափը Հայաստանի համար տարադէտ հարթակ է, որտեղ մեր երկիրը կարող է հայտնվել ուս-թուրքաարբեջանական մշակված որոգայթում եւ ստիղված լինի էլ ավելի ստրադուցիչ տայնաններում սկզբում գիջել մասնավորադէտ անկլավները, սուրբյէկայնությունը, համաձայնել արբեջանական համայնքի վերադարձին դեղի Հայաստան, ադա կարգավորել հայ-արբեջանական հարաբերությունները: Իրականում, 2000-ական թվականներին, հաճախ էր Ադրբեջանում հնչում եւ զարգացվում այն թեղը, որ Հայաստանը արցախյան հակամարտության տաճառով ղեկ է մեկուսանա եւ չմասնակցի տարածաբանային խոնոր նախագծերին: Հարկ է նշել, որ բանը հասել էր նրան, երբ Բաբու-Թրիլիսի-Կարս երկաթուղու շինարարության ընթացում արգելվում էր ջակախախտերին աշտատամի ընդունել այդ նախագծում: Այս ամենը կարող է

Հայկական փաստագրությունները Վավերաֆիլմերի միջազգային ընկերակցության մրցանակաբաշխությանը

ARMENIANS NOMINATED FOR IDA DOCUMENTARY AWARDS

Վավերագրական ֆիլմերի միջազգային ընկերակցությունը (IDA) հրադարակել է այս տարվա մրցանակաբաշխության անվանակարգերը, որոնք ներառում են մի ֆանի հայկական փաստագրություններ: **Քրեյգ Փիլիկյանը** առաջադրվել է «Լավագույն բազմամասանոց վավերագրական ֆիլմ» անվանակարգում՝ լեգենդար ռեփ երգիչ Թուփաֆ Շաֆուրի եւ նրա մոր՝ Աֆենի Շաֆուրի մասին «Թանկագին մայրիկ» վավերագրական մի-

մամասանոց աուդիովավերագրական ֆիլմ կան սերիալ» անվանակարգում՝ որդես «Սֆամանդա»-ի գործադիր տրոդյուսեր. այն **փողֆասթ** է մի կնոջ մասին, որը ֆաղկեղով հիվանդ է ձեւացել եւ 100,000 դոլար հավաքել մի բուժման համար, որն իրեն երբեք ղեկ է

եղել: Քրեյգ Փիլիկյանը «Եմմի» մրցանակակիր տրոդյուսեր է, որը «Փիլգրան ֆիլմզ Էնթրթելմիճրնի» նախագահն է եւ գործադիր տնօրենը:

Ալեն Յուլզը, որի մայրը հայ է, երկու Յուլզ եղբայրներից մեկն է եւ հայտնի է իբրեւ այնտդիսի ֆիլմերի ռեժիսոր, ինչդէտ նա «Սդառնալիֆ հասարակությանը», «Մահացած նախագահները» եւ «Եղիայի գիրքը»: Ալեն Յուլզը առաջադրվել է «Լավագույն բազմամասանոց վավերագրական ֆիլմ» անվանակարգում՝ լեգենդար ռեփ երգիչ Թուփաֆ Շաֆուրի եւ նրա մոր՝ Աֆենի Շաֆուրի մասին «Թանկագին մայրիկ» վավերագրական մի-

մամասանոց աուդիովավերագրական ֆիլմ կան սերիալ» անվանակարգում՝ որդես «Սֆամանդա»-ի գործադիր տրոդյուսեր. այն **փողֆասթ** է մի կնոջ մասին, որը ֆաղկեղով հիվանդ է ձեւացել եւ 100,000 դոլար հավաքել մի բուժման համար, որն իրեն երբեք ղեկ է

խավոր մրցանակին: Կարոլինա Սիրաբյանի հայրական նախնիները Երուսաղեմից Չիլի են տեղափոխվել 1910 թ.:

«Սֆամանդա»-ն հասանելի է բոլոր փողֆասթ հարթակներում: «Թանկագին մայրիկը»

հեռարձակվում է Hulu-ով, «Հավերժ հիշատակ»-ը՝ «Փարամաունք»-ով:

IDA-ի մրցանակաբաշխությունը տեղի կունենա 2023 թվականի դեկտեմբերի 12-ին՝ IDA-ի YouTube, Facebook եւ Instagram ալիքների հեռարձակմամբ:

Ասգլերենից բարգմանեց ԱՇՈՏ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԷ

Շնորհակալ աշխատանք

Երեւանի Հ.Բ.Ը. Միութեան գրասենեակը գեղեցիկ անակնկալ մը մատուցեց հայաստանաբնակ իր անդամներուն եւ համակիրներուն, երբ հերթական AGBU անգլիալեզու իր տարբերականը հայերէնով հրադարակեց 10.000 տղաֆանակով: Անհրաժեշտութիւն մըն էր եւ վաղուց կ'ակնկալուէր, որ հայկական, հայանուէր այս մեծ կազմակերտութեան տաճոնաթերթը հրադարակուի նաեւ հայերէն լեզուով: Ծրագրին յղացումն ու գործադրութիւնը ՀԲԸՄ-ի Երեւանի ներկայացուցչական գրասենեակին արգասիֆն էր: Այս առթիւ շնորհակալական խօսք կ'ուղղեմք կերորնի նախագահ Տիար Վազգէն Եագուդեանին եւ տարբերականի լոյս աշտարի գալումն նոյատոդ ամբողջ աշտատակազմին:

Այս համարը նուիրում է հայ կնոջ, վեր առնելով անոր կարեւոր ներդրումը Հայաստանի եւ ընդհանրադէտ հայութեան կեանքին մէջ:

Յ. ՄԱՐԿԵԼԵԱՆ

ԴՆԱՆՈՒԿԱ ԴԻԿՎԵԼԼԱ

Շրի Լանկա

Ստորև «Արմինյն Սիրու-Սփեթթեյրից» թարգմանաբար ներկայացվող հոդվածը նախ տղազրված է եղել Շրի Լանկայի «The Asian Review» տարբերակում:

«Ի՞նչ էր Գագան, Պաղեստինը 1947-ին: Ի՞նչ է այն այսօր: Իսրայել, ինչպե՞ս մոտ զործեցիր այնտեղ: Դու օկուպացիոն ես: Կրկնում եմ՝ Համասը ահաբեկչական կազմակերպություն է: Իսրայելը գուցե վիրավորվի այս խոսքերից, բայց ես հստակ այդ մասին արտահայտվում եմ, որովհետեւ Թուրքիան ոչ մի բանով զարկած չի Իսրայելին: Մենք շարունակելու ենք մեր ճանադարը»: Սրան Թուրքիայի նախագահ **Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանի** խոսքերն են՝ ուղղված Սամբոլում վերջերս կայացած զանգվածային հավաքի մասնակիցներին, որոնք եկել էին իրաքականություն Պաղեստինի: Ամբողջ ցնծությամբ ընդունեց Էրդողանի խոսքերը՝ համարելով նրան հերոս, որ զարկածում է ճնշվածների իրավունքները:

Իսրայելցիներն ու Արեւմուտքը դատարարեցին նրան, բայց նա այնքան առաջ գնաց, որ դիտարկերից ունակ հավաստեցին, որ Թուրքիայի միջամտությունը Գագայի զարկածին մոտալու է: Նման սցենարի իրականացման դեմքում ենթադրվում էր, որ Պակիստանը օգնության կհասնի Թուրքիային: Փառաբանվում էր թուրքական բանակի հզորությունը:

Այս բոլորը հիմնված էր Էրդողանի եւ մյուս ֆաղափական գործիչների ճարտար հռետորաբանությունների վրա, սակայն նման ենթադրությունները զուրկ են խորաքափանցությունից եւ առողջ դատողությունից: Անհրաժեշտ է հասկանալ, թե իրականում ինչ է Թուրքիան եւ ինչ՞ը երբեք զարկած չի մղի ընդդեմ Իսրայելի:

Թուրքերը վերջերս մի ֆանի հակամարտությունների մասնակցեցին: Սրանք Սիրիայում եւ Իրանում ֆուրդերի դեմ զարկածեցին: Այնուհետեւ Ադրբեյջանին զարկածեցին կոմպենսացիոն հարցում: Բայց Իսրայելի դեմ նրանք չզարկածեցին նույնիսկ այն ժամանակ, երբ հրեաները 10 թուրք ֆաղափական ակտիվիստների սղանեցին «Մավի Մարմարա» միջադեմի ժամանակ: Եթե թուրքական արյունը գրե չարժեք Էրդողանի համար այդ ժամանակ, ինչ՞ը հիմա զարկածեցին Կյանքը ինչ-որ արժեք է ունենալու նրա համար: Ձեւացնելով, որ զարկածեցին ճիշտ, արդարացի կողմում է կանգնած, եւ ստանձնելով մարտիկ դերը, որ իր մահմեդական հայրենակիցների կողմին է, նա զարկածեց նույնպես՝ նրանք իր դիրքերը երկրի ներսում, որոնք իր ֆաղափացիները ի վերջո համախմբվեցին ԱԿՔ կուսակցության շուրջը:

Էրդողանը չափազանց զարկածաշիկ, խորամանկ ու զարկածաշիկ անձնավորություն է, որ ամեն ինչից փորձում է օգուտ փաղել: Իր մարտավարական եւ ակտիվական երկարամյա փորձառության շնորհիվ նա կարողացել է գրեթե միշտ հասնել հաղթանակների: Օրինակները բազմաթիվ են: ՆԱՏՕ-ի անդամը լինելով հանդերձ՝ նա ձեռք բերեց ռուսական օդային զարկածության համակարգեր: Լեւանտում Ամերիկայի ամենամոտեմի զարկածակիցը լինելով, ռմբակոծեց Ամերիկայի կողմից վարժեցված ֆրական ուժերին եւ ԵՄ-ից հասուկ ուժադրության արժանանալուն զուգահեռ

Թուրքիան երբեք չի զարկածաշիկ Գագայում Իսրայելի դեմ

կարողացավ BRICS եւ Շանհայ կազմակերպությունների հետ համագործակցել: Ուկրաինային «Բայրակդարներ» վաճառելով հանդերձ, ռուսական զազ ձեռք բերեց, եւ այլն: Մի բացառիկ դեմքում, սակայն, չկարողացավ նախագահ **Թրամփին** մոլորեցնել, երբ վերջինս կոչ արեց ազատ արձակել ամերիկացի զարկած **Էնդրու Բրանսոնին**: Թրամփին հաջողվեց Թուրքիայի սնտեսության վրա ազդել եւ թուրքական լիբան իջեցնել ռեկորդային ցած մակարդակի, որի հետեւանում էրդողանը սղակված եղավ ազատ արձակել զարկածին: Այս մեկ դեմքից բացի, նա միշտ գտել է ձեւը համագործակցելու Ամերիկայի բոլոր իշխանությունների հետ:

Երբ առանց մի փամփուռ արձակելու նրան հաջողվում է հետեւությամբ հասնել իր նպատակների իրագործմանը, ինչ՞ը իր հետ իր երկիրը առաջնորդի մասնակցելու մի կործանիչ զարկած: Բայց այդ դեմքում ինչ՞ը է նա աշխարհին հավաստեցում, որ թուրքական ռազմական միջամտություն է սղասվում Գագայում: Պատասխանը զարկ է: Սրա հռետորաբանությունը հիմնված է աշխարհաստեսական եւ աշխարհաֆաղափական հաշվարկների վրա: Նա Համասից հետեւ կողմ ժամանակների մասին է մտածում:

Այս սարվա հունիսին Իսրայելի, Եգիպտոսի եւ Պաղեստինյան իշխանությունների հետ երկար ու բարդ բանակցություններից հետո համաձայնություն կնքվեց, որ «Gaza Marine» անունով ճանաչված զազի հանքերը գործարկվելու են եկամուտների բաժանման սկզբունքով: Համասն իր բաժինը ստանալու էր զայնամուկ, որ խոստանա չօգտագործել այդ գումարը Իսրայելի դեմ զինվելու նպատակով: Համասն սղակված էր իր լիազորությունները հանձնել Պաղեստինի իշխանություններին (PA), ֆանի որ նրանք են զարկածաշիկների օրինական ներկայացուցիչները: Ներկա հակամարտության հետեւանում Համասը փաստորեն կորցրել է իր օտարաբաժինը: Բայց նրա ֆաղափական թեմի ներկայացուցիչները, որոնք աղապստ են գտել արաբական մայրաֆաղափներում եւ Անկարայում, շարունակելու են, անուշտ, զարկած այդ օտարաբաժինը ստանալու համար: Եվ այդ դեմքում նրանք սղակված են լինելու գործարկ կնքել ստանալի՝ Էրդողանի հետ: Այնպես որ, ամենայն հավանականությամբ Գագայի «Marine One» եւ «Marine Two» զազի հանքերն են Էրդողանի ստաղաշուկ:

Կա նաեւ «East Med» (Արեւելյան Միջերկրական) զազի խողովակների հարցը, որն այժմ զուցե ստանցված է, բայց իրականություն կարող է դառնալ միայն թուրքերի համաձայնության դեմքում: Թույլ սղել մեջքերել երեք հեթաֆրական հասվածներ կարեւոր անձանց ելույթներից:

«Այս հարցի վերաբերյալ որեւէ համաձայնություն զեթ է ընդդրկի նաեւ Թուրքիային: Ձեւն կարծում, որ Իսրայելը, Կիողոսը եւ Հունաստանը խողովակաշարերի վերաբերյալ համաձայնության կարող են զալ առանց Թուրքիայի մասնակցության», նեւ է Իսրայելի զլխավոր զեթական Էներգադեկտրոյան՝ Eni-ի վերջերս հաստատված գործարկի սկզբին **Կլաուդիո Ղեկալիցին**: «Հունսկ եւն, որ Իսրայելը կկարողանա շարունակել երկխոսությունները Թուրքիայի հետ», արաֆին գործերի հանձնախմբի ֆոխխախաղահ **Պաղի Ֆորմենսին**: «Նման նախազծի գործարկման լավագույն սարբերակը իսրայելական զազը Թուրքիա հասցնելն է, որեղ Թուրքիան կկարողանա դրա մի մասը օգտագործել ներքին շուկայի զահանջները բավարարելու համար եւ մյուս մասը Եվրողա առաֆել», ասել է Էրդողանը «TRT World»-ին սղած հարցազրույցում:

Էրդողանը Թել Ավիվի հետ համաձայնության կզա զարկածաշիկների զահ կարկանդ զազի զաշարների հարցում, միեւնույն ժամանակ իր բաժինը զահանջելով Արեւելյան Միջերկրականի հանքերից: Այդ երկու նախազծերը նա կկարողանա մի կծիկի վերածել եւ գործարկ կնքել՝ խոստանալով, որ իր վերահսկողության ներքո ոչ մի փամփուռ Գագայից Իսրայելի վրա չի արձակվի: Ահա թե ինչու նա այն միակ զեկավարն է, որը Համասի զահությունն է ցանկանում: Համասի անկումից հետո, գերդեությունները եւ սարածաշարային երկրները օտաղելու են որոշելու Գագայի կարգավիճակը: Նախքան որ Սաուդյան Արաբիան մոտ գործի այնտեղ, Անկարան այդ հասվածի խնամակալն է դառնալու: Որդես նախկին կայսերական խնամակալի եւ մի անձնավորության, որը բարձրաձայն զաշարում էր զարկածաշիկների դաշը. Գագայի բնակիչները նրան հաճույքով են ընդունելու:

Սրան այդքան չեն հեթաֆրում Գագայում մահացող երեխաները: Ոչ էլ անմեղ ֆաղափացիները եւ ենթակառուցվածքների ոչնչացումը: Նա այդ ամենի մեջ միայն նոր հնարավորու

թյուններ է ստանում: Գագան դարձյալ վերակառուցվելու է, հառնելու է մոխիրներից: Ոչ միայն ճանադարներ եւ շենքեր են կառուցվելու, այլ մի անբողջ նոր Էկոհամակարգ: Միջազգային հիմնադրամներից միլիարդներ են հասկացվելու վերակառուցման աշխատանքներին: Իսրայելի դեմ ուղղված էժանազին լողունգներով եւ Գագայում զոհվածների հիշատակին թափված կոկորդիլոսի արցունքներով Անկարան է, եւ ոչ թե Ռիադը, որ արժանանալու է այդ օտարաբաժին հնարավորությանը, որդեսզի խթանի իր շինարարական մեզա-արդյունաբերությունը: Սա է դաժան իրականությունը: Էրդողանը այնքան օտա ֆաղափական կարիսալ է կուսակելու մահմեդական աշխարհում, որ կարողանալու է Սաուդյան Արաբիային դուրս մղել որդես մահմեդական աշխարհի առաջնորդի: Տարածաշարային զեկավարությունը ստանձնելու այս չհայտարարված զարկածը զաղոնի էլ է մղվում է երկու մրցակից զեթությունների հարաբերություններում վերջերս նկատվող սերացմանը զուգահեռ: Որդես խաղաղաղաղ, թե որդես անվստահության երաշխավոր, Թուրքիան կարող է ազդեցիկ լծակներ բանեցնելով ազդել ինչոդես ամերիկացիների, հրեաների, այնպես էլ ռասանայակների զահսնություն ունեցող հակամարտության յուրաֆանչյուր մասնակցի վրա:

Էրդողանն այնքան բարձր է բղավում, որ աշխարհն է ցնցվում, արաբական զեթությունների ֆողոցներն են հեղեղվում ամբոխներով, որոնք սոցանցերի միջոցով հարգանքի սուրբ են մասնուցում նրան զարկածաշիկների անունից: Բայց սղալ մի հասկացեք: Նա միայն «հաչելու է, չի կծելու»: Այս թաշարականացված կուրծք ծեծելը հանդիսարաի եւ լրասլամիջոցների համար է, եւ դժբախտաբար, այն գերազանց է աշխատում:

Ձավեշական է զարգաղես այն, որ Գագայի շրջաֆակման համար Իսրայելին մեղադրող անձը ինքն էր մի ֆոխ ժամանակ առաջ զաշարում իր զուգընկերոջ՝ ազերի բռնակալի նույնքան զարիուրելի շրջաֆակումը՝ Լեռնային Ղարաբաղի բնակչության նկատմամբ:

«Մենք աշխարհին զահսնելու ենք, թե Իսրայելը զարկածաշիկ հանցագործ է: Մենք զահստատում ենք դրան», հայտարարում է Էրդողանը, մինչ իր նավերը Էներգիա եւ այլ նյութեր են բռնաթափում Իսրայելում: Թուրքական աղախները ամենուրեք են Իսրայելում: Իրականությունն այն է, որ Թուրքիան սղակրականի զեթ Իսրայելի հետ «բիզնես է անում»: Էրդողանը սղում է Թուրքիային եւ միայն Թուրքիային: Նա կարիքը չունի արդարանալու, թե ինչու միաժամանակ երկու կողմին է զաշարում: Նա կարիք չունի հողալու Էթիկայի, ընդունված նորմերի եւ ֆաղափական զաշարային մասին: Միակ բանը, որ նրան առաջնորդում է՝ ընձեռված հնարավորություններից օգտվելն է: Այնպես որ, նրանք, ովքեր հավասարով նա խոսքերին ցանկանում են թուրք զինվորների ստանել Գագայում Իսրայելի դեմ կոմվելիս, չարաչար սղալվում են»:

Անգլ. բնագրից թարգմանեց
ՎԱԿՈՒ ՇՈՒՆԿՅԱՆԸ
(The Armenian Mirror-Spectator)

ԱՆՈՒՇ ԱՄԼԻԲԵԿՅԱՆ

«Սարոյանը եւ արվեստը» միջազգային գիտաժողովը՝ արվեստագիտության եւ սարոյանագիտության նոր հանգրվան

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտը (Երեւան) եւ Վիլյամ Սարոյանի հիմնադրամը (Սան Ֆրանցիսկո) նոյեմբերի 17-18-ը խառը ձեռնաչափով անցկացրեցին «Վիլյամ Սարոյանը եւ արվեստը» միջազգային գիտական կոնֆերանս՝ նվիրված ականավոր գրողի ծննդյան 115-ամյակին: Սարոյանագիտության մեջ աննախադեպ այս գիտաժողովին, որը բացահայտում էր Սարոյանի եւ արվեստ առնչությունները, մասնակցեցին 35 զեկուցողներ՝ ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի, Պատմության, Գրականության ինստիտուտների գիտաբաններ, համալսարանների ներկայացուցիչներ, արվեստի, մշակույթի, գրականության վասակավոր գործիչներ, միջազգային ճանաչում ունեցող առաջատար գիտնականներ ու երիտասարդ հետազոտողներ Հայաստանից, ԱՄՆ-ից, Ռուսաստանից, Մեծ Բրիտանիայից, Իսպանիայից եւ Սերբիայից: Գիտաժողովի բացմանը ներկա էր ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ **Դանիել Դանիելյանը**, որը ողջունելով կազմակերպիչներին ու մասնակիցներին՝ իր խոսքում նշեց. «Ամենակարեւորում են գիտաժողովի անցկացումը, որի շրջանակում սարոյանական արվեստի սարքեր դրսևորումներ կորվեն գիտական հեռնի վրա»: Դանիելյանն իր խոսքի ավարտին ընթերցեց հասված Սարոյանի «Հայը եւ հայը» լիբրետոնից մի քանի տեղանքներով հայի անկոսրում ոգին եւ սարոյանական տոհմի կենսունակությունը այսօր էլ:

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն **Աննա Ասատրյանը** իր խոսքում նշեց, որ «Վիլյամ Սարոյանը եւ արվեստը» գիտաժողովը կբացահայտի սարքեր շնորհուն ունեցող Սարոյանին. «Երեւի առաջին հայացքից սարակուսանի ու զարմանի կառաջացնի գիտաժողովի խորագիրը՝ «Վիլյամ Սարոյանը եւ արվեստը»: Չէ՞ որ Վիլյամ Սարոյանը, ինչպես գիտենք բոլորս, ականավոր գրող է»: Նա ընդգծեց, որ Սարոյանի ստեղծագործությունները խթանել են հայ արվեստի զարգացմանը. «Ի թիվս այլնի՝ գիտաժողովի ժամանակ տղասովում են բացահայտումներ Սարոյանի սարյանական եւ սիրականական կերպարների մասին: Սարոյանի յօդուհները բեմադրվել են Հայաստանի եւ Սփյուռքի բանաստեղծության մեծ դեր կատարել հայ ռեժիսորների եւ դերասանների ստեղծագործական ձևակազմում: Այդ մասին եւս կլինեն զեկուցումներ»:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության եւ հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-հայտնագործ **Յուրի Սուվարյանը**՝ հիշելով ու արժեւորելով Վարդան Աճեմյանի «Իմ սիրը լեռներում

է» բեմադրությունը՝ նվիրված հայ անվանի դերասան **Յուրի Այվազյանի** հիշատակին, **Վահրամ Փափազյանի** եւ **Վարդուհի Վարդերեայանի** մասնակցությամբ: «Այս գիտաժողովը նվիրված է միջգիտակարգային հիմնախնդրի՝ գրականության եւ արվեստի առնչություններին: Սա չափազանց լուրջնակա նախաձեռնություն է, որովհետեւ գիտություններն այսօր զարգանում են սարքեր գիտաձուլողի հասկացումներով: Եվ այս հասկացումներում է, որ այսօր մեզ կարող ենք խոսք ասել: Գիտաժողովը հնարավորություն է մեկ անգամ եւս արժեւորելու Սարոյանի գրական ժառանգությունը եւ այն դիտարկելու արվեստի տեսանկյունից», - ասաց ակադեմիկոսը:

«Վիլյամ Սարոյան» հիմնադրամի նախագահ **Սոֆյա Սեդրակյանը** գիտաժողովին միացավ հեռավար կապով Սան Ֆրանցիսկոյից՝ ջերմորեն ողջունելով մասնակիցներին. «Մտածում էի, թե ինչպես կարձազանքեր Սարոյանն այս հանդիպմանը, որն անցկացվում է իր ծննդից 115 տարի անց, Հայաստանում, եւ որում ելույթ են ունենում առաջատար գիտնականներ: Կարծում եմ, որ նա կասեր. «Սա ամենազվարճայի բանն է, որ երբեք չեստեսի»: Բայց ես գիտեմ, որ նա լուրջ կլինի: Սարոյանը լուրջ ու լուրջ էր իր ժառանգության նկատմամբ: Մեզ բոլորս յոթ է հոգալիս լինում, որ այս գիտաժողովի մի մասն է», - ասաց Սոֆյա Սեդրակյանը: Ողջույնի խոսք էր հղել մասնակիցներին եւ շնորհակալություններ ասացրեցին գիտաժողովի կայացման առիթով նաեւ անվանի սարոյանագետ **Նասայա Գոնչարը**, որի նամակն ընթերցվեց ներկաների համար:

Գիտաժողովի լիագումարի նիստի առաջին զեկուցողը ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, արվեստագիտության դոկտոր, դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի թատերի բաժնի վարիչ **Հենրիկ Հովհաննիսյանը** էր: Նրա զեկուցման թեման էր «Վիլյամ Սարոյանի «Իմ սիրը լեռներում է» յօդուհը Վարդան Աճեմյանի բեմադրությամբ»: Գիտնականն ակնառեստի աչքերով անդրադարձավ Աճեմյանի բեմադրական յուրահատկություններին, ընդգծեց առանձին դերակատարումները՝ նկատելով, որ «Իմ սիրը լեռներում է»-ն ջրբաժան դարձավ թատերի մինչ այդ եւ դրանից հետո եղած ոճերի միջով՝ նոր էջ բացելով Վարդան Աճեմյանի ռեժիսորի կենսագրության եւ Սունդուկյանի թատերի լիբրետոյի մեջ:

Գիտաժողովին իր ելույթով լիարժեք էր Նյու Ջերսիից (ԱՄՆ) անվանի սարոյանագետ,

գետ, Ֆեյրի Դիֆինսոն համալսարանի գրականության, լեզվի, գրականության եւ փիլիսոփայության ամբիոնի ղեկավար **Հարի Զեյեչյանը**, որը հեռավար միացմամբ ողջունելով գիտաժողովի կազմակերպիչներին իր տղավորի խոսքով ամբողջացրեց Սարոյանի մեծությունն ու կերպարը՝ «Վիլյամ Սարոյանը որդես մականության ճեպնոն» զեկուցումով:

Սոֆյա Սեդրակյանի «Վիլյամ Սարոյանը՝ նկարիչ» զեկուցումը նվիրված էր Սարոյանի կերպարվեստին: Միեւնույն ժամանակ եւ նվիրված Ամերիկայի հայկական թանգարանի տնօրեն **Պերն Զեֆիջյանի** զեկուցումը, նա ցուցադրեց հայր եւ որդի Սարոյանների կերպարվեստից նմուշներ, որոնք նվիրաբերվել են թանգարանին: Սարոյանը որդես կերպարվեստի մեծնչանք թեմային անդրադարձան բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի կերպարվեստի բաժնի ավագ գիտաբան **Ռուզան Սարյանը**՝ «Վիլյամ Սարոյանը եւ Մարտիրոս Սարյանը» եւ արվեստագիտության թեկնածու, ԵՊՀ դասախոս **Հռիփսիմե Վարդանյանը**՝ «Վիլյամ Սարոյանի կերպարը Հենրիկ Սիրականի արվեստում» զեկուցումներով:

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, դոկտոր, ՀՀ մականույթի վասակավոր գործիչ **Աելիսա Դոլուխանյանի** զեկուցումը նույնպես անդրադարձ էր Վիլյամ Սարոյանի «Իմ սիրը լեռներում է»-ի Գ.Սունդուկյանի անվան թատերի արդեն լեգենդար դարձած բեմադրությանը: Ի դեպ, Սարոյանի այս յօդուհն

անդրադարձեր գիտաժողովի ընթացքում զերիւտում էին, ինչը խոսում է Սարոյանին առաջին լուրջ համբավ ու մրցանակներ բերած յօդուհի համախառնային ճանաչման մասին: Սանկո Պետրերուրգի ղեկավար համալսարանի ազատ արվեստների եւ գիտությունների ֆակուլտետի ավագ դասախոս **Մախիմ Գուդկովի** զեկուցումը կոչվում էր «Ներդաճակության որոնումներում. «Իմ սիրը լեռներում է»-ի առաջնախաղային բեմադրությունները Նյու Յորքում, Երեւանում եւ Մոսկվայում»: Արվեստագիտության թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի սփյուռքային արվեստի եւ միջազգային կապերի բաժնի ավագ գիտաբան **Անահիտ Զոյանի** զեկուցումը «Վիլյամ Սարոյանի «Իմ սիրը լեռներում է» դրաման Իրանի հայ բեմում. Սարքիմ Գրիգորյան» խորագրով էր կրում: «Սարոյան եւ կինո» առնչություններին անդրադարձը դրսևորվեց արվեստագիտության թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի սփյուռքային արվեստի եւ միջազգային կապերի բաժնի ավագ գիտաբան **Աննահիտ Զոյանի** զեկուցումը «Վիլյամ Սարոյանի «Իմ սիրը լեռներում է» յօդուհի կինոռեժիսոր Լեւոն Գրիգորյանի էկրանավորումը» զեկուցման մեջ: Լոնդոնի Մարիա թագուհու համալսարանի աստիճանական Հասնիկ Սեյմուրի զեկուցման խորագիրն էր «Շեքսպիրյան մեծնչանքն ու ազդեցությունը Սարոյանի վաղ շրջանի «Իմ սիրը լեռներում է» դրամայում»:

Մի շարք զեկուցումներում արձարծվեց «Սարոյան եւ երաժշտություն» կաղը: Արվեստագիտության դոկտոր, դոկտոր

ստ, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն **Աննա Ասատրյանը** ներկայացրեց «Սարին Վարդազարյանի երաժշտությունը՝ գրված Վիլյամ Սարոյանի «Մի գավաթ բարություն» («The Beautiful People») յօդուհի՝ Համազգային թատրոնում Սոս Սարգսյանի բեմադրության համար» զեկուցումը՝ շեկելով բեմադրության մասին հոգվածներում առկա երաժշտագիտական որոշ թյուրըմբռումներ: Արվեստագիտության դոկտոր, դոկտոր, ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի առաջատար գիտաբան **Լիլիթ Երնջակյանի** զեկուցումը նվիրված էր «Վիլյամ Սարոյան-Ալան Հովհաննես. ստեղծագործական համագործակցություն» թեմային, որ լի էր բացահայտումներով: Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտի ավագ գիտաբան **Արծվի Բախչինյանի** զեկուցումը նույնպես Սարոյան եւ երաժշտության յուրեք էր՝ «Վիլյամ Սարոյանը՝ երգաստեղծ» խորագրով, որի ընթացքում ներկաներն ունկնդրեցին հասվածներ Սարոյանի հոգեթուկ երգերից: Երաժշտագիտության դոկտոր, Կառնաֆոնի երաժշտական կենտրոնի դոկտոր **Նուրի Սելիֆյանը** Նյու Յորքից ներկայացրեց իր «Վիլյամ Սարոյան եւ Առնո Բաբաջանյան. ամերիկյան եւ խորհրդային լեգենդները» զեկուցումը: «Ազգ» շաբաթաթերթի եւ «ArtCollage» կայքի մականության լրագրող, սնտագիտության թեկնածու **Առնո Գրիգորյանը** բացահայտեց Սարոյանի ստեղծագործությունը Լասվիայում՝ «Իման Կալմիճի «Հեյ», ո՞վ կա այդտեղ» ռոմ ուժերան» զեկուցումով:

«Սարոյանի դրամատուրգիան հայ բեմում թեմայով զեկուցումներով հանդես եկան բանասիրական գիտությունների դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի տնօրենության փորձագետ **Լիլիթ Արզումանյանը**՝ «Դիտարկումներ Վիլյամ Սարոյանի յօդուհների երեւանյան բեմադրությունների մասին» զեկուցումով: Արվեստագիտության թեկնածու, դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի թատերի բաժնի ավագ գիտաբան, ԵԹՎԴԻ-ի դասախոս **Անուշ Ասլիբեկյանի** զեկուցումը նվիրված էր **Արմեն Էլբակյանի** վեց սարոյանական ներկայացումներին՝ «Ամեն Էլբակյանի ռեժիսորական ձեռագիրը սարոյանական բեմադրություններում» խորագրով:

ԳԵՂԱՍ ԸՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Ի՞նչն է մեզանում աշխատանքի համարվում

Նախորդ Եվրոպական կայացած ԳԳ վարչապետի հարցազրույցում ղեկավարները հիմնականում մասնաճյուղի կողմից հաճախ հնչեցվեց աշխատանքի ու աշխատել միտք: Թե ինչ է այն նշանակում, գիտի յուրաքանչյուրն ու նաեւ... յուրովի, քանզի կան ոչ սակավ դեմքեր ու փաստեր, երբ աշխատանքի աշխատանքի մեծ մասը է առնվում ինչ-որ վայր ներկայանալը, որը աշխատանք է դիտարկվում: Հայաստանյան համայնության որոշակի հասկանալի վերջիններս Եվրոպայում է դասում հարյուր հազարների հասնող ղեկավար աշխատանք, հենց բուն վարչապետի խոսքերով ասած՝ բարեփոխումների հիմնական խոչընդոտը: Բոլորովին ղեկավար չէ, որ ղեկավար ինչ-որ միջին ու հերթական ասիականի մասնաճյուղի պարզապես հայտարարի, որ իմը դեմ է վարվող գործընթացներին, որին շատ քիչ մտադրվում է այն ղեկավարի հարցազրույցում: Գիտեմք, չէ՞, որ որեւէ ղեկավար մասնաճյուղի մտքով էլ չի անցնի փնտրելու հենց նույն վարչապետի հարցազրույցում է հայտարարվում: Գիտեմք, չէ՞, որ որեւէ ղեկավար մասնաճյուղի մտքով էլ չի անցնի փնտրելու հենց նույն վարչապետի հարցազրույցում: Գիտեմք, չէ՞, որ որեւէ ղեկավար մասնաճյուղի մտքով էլ չի անցնի փնտրելու հենց նույն վարչապետի հարցազրույցում: Գիտեմք, չէ՞, որ որեւէ ղեկավար մասնաճյուղի մտքով էլ չի անցնի փնտրելու հենց նույն վարչապետի հարցազրույցում:

ղեկավարված, սակայն ղեկավարի ունկնդիրն էր ղեկավար աշխատանքի հիմնական մասը, նկատմամբ աշխատանքային օրվա ընթացքում: Իսկ հիմա՝ առավել կոնկրետ: Հոնոարների բառարանում աշխատանքի բառի դիմաց նշված է նաեւ ջանք, ճիգ իմաստները, նաեւ... զբաղմունք ու վասակ ձեռքեր: Հիմա իմենք մեզ հարց ասումք՝ նշվածներից որո՞նք են մեզ բնորոշ, առաջինները, որոնց ղեկավարում ենք: Ինչ-որ բան անել, արդյունք գուցարել, թե՞ զբաղմունքի սրվելով վասակի ստատի, ղեկավարվածն էլ չէր խանգարի:

Անվերջ է խոսվում բարձր վարձատրումների միջոցով նախարարներին ու ղեկավարներին իրենց վստահված ոլորտներում տեսանելի արդյունքների հասնելու խնդիրը: Նոյազակը ցանկալի է, թող ամիսը 1-2 մլն դրամը ստանան, միայն թե 3-4 ամիսներ անց Եվրոպայում Եվրոպայում էլ ինչ-որ դրական փոփոխություն զգան, ասեմք՝ գները կարգավորվեն, կայունանան: Սակայն ինչպե՞ս, երբ նախորդ Եվրոպայում ասվեց, որ Լարս անցակետում հայկական համարանիշներով 1000 բեռնա-

թար էր կանգնած, ընթացիկ Եվրոպայում սկզբին հայտարարվեց արդեն 1500 մեքենաների մասին, յուրաքանչյուրը 12-14 մետր երկարությամբ: Արդեն նշել են, որ դրանց մի զգալի մասում հացահատիկ ու այլուր է բեռնավորված, որի առումով որեւէ մեքենա իրեն հարց չի տալիս, թե ինչու: Եղել են, չէ՞, ժամանակներ, երբ ցորենով իմենք բեռնավորվումք մինչեւ 60 տոննա է կազմել, որը ներկայումս հազիվ 20 տոննա է իջեցվել:

Որդես խնդրով Եվրոպայում մեկը նշեմք ղեկավարներից մի փնտրել: Մարզերից յուրաքանչյուրում գործում էին գյուղատնտեսության աշակերտ-

էկոնոմիկայի նախարարություն այն խցկելու դրամատանը ղեկավար չէ, քանզի գյուղական համայնությունների հեռավորվել անմիջական կազմի մեջ են սարածային կառավարման նախարարության աշխատակիցները: Եվ հարցը՝ դեռ ի՞նչ է ընթացում ԳԳ տնտեսությունը, հնչում է յուրաքանչյուր ղեկավար, յուրաքանչյուր Եվրոպայում:

Հանկարծ ու վաղը, մյուս օրը չհայտարարեմք, որ Լարսում կուսակցական հայկական համարանիշներով բեռնատրանսպորտի փոխարինումը է 2000-ը, որը լավագույն ցուցիչը չէ ԳԳ տնտեսության առումով: Հենց միայն արդեն նշված հացահատիկի ու այլուրի առումով համեմատաբար սակավահող Եվրոպայում մեկ բնակչի հաշվով մոտ 500 կգ սարածային արտադրանք են ստանում, երբ մեր ցուցանիշը հազիվ 50 կգ է: Ինչու՞ ենք այսչափ անգործի ու անօգնականի վիճակում հայտնվել, որը փորձում ենք կոծկել ինչ-ինչ տոնների ու թվերի հրատարակումներով, այն յուրօրինակ աշխատանքի հայտարարելով:

Ուր է թե այս ամենը նշված ոլորտի շուրջ ծավալվեց, այլ ոչ՝ նոր ճյուղեր ընդգրկեց:

28.11.2023թ.

⇒10 Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ԳԳ ԱՄՆ Մ.Արեւիկյանի անվան գրականության ինստիտուտի սփյուռքահայ գրականության ուսուցիչական բաժնի վարիչ **Արմեն Ավանեսյանի** «Վիլյամ Սարգսյանի «Ուսերն եւ մարգարիտ» միտքի բեմադրությունները Հայաստանում» զեկուցումը դրամատուրգիայից բեմական մեքենայությունների անցման էր նվիրված: Նյու Յորքի SR Socially Relevant Film Festival, NY հիմնադիր սնորհ, գեղարվեստական դեկավար **Նորա Արմանին** իր «Սարգսյանի վերջին բեմականացման եւ բեմադրության հարցերի շուրջ» զեկուցումով մասնավորապես անդրադարձավ սարգսյանական բեմադրությունների սեփական փորձառությանը:

Գիտաժողովին մասնակցում էին նաեւ բեմադրիչներ: ԳԳ մշակույթի վասակավոր գործիչ, բեմադրող ռեժիսոր, դոցենտ **Հերբերտ Գասարյանը** բացառապես Վիլյամ Սարգսյանը հեռուստաբառարանում թեման՝ իր երեք բեմադրությունների օրինակով եւ մասնագիտական հարուստ փորձառությամբ: Իսկ Երեւանի մնջախաղի ղեկավար ղեկավարի անդամ, մնջախաղաց, սցենարիստ, բեմադրիչ, թատերական մանկավարժ, Երեւանի ֆալաֆի մշակույթի ղեկավար գործիչ **Լեւոն Իվանյանը** հանդես եկավ «Սարգսյանը 1970-ականների Երեւանի մնջախաղի թատրոնում» բացառիկ նյութ ղարու-

«Սարգսյանը եւ արվեստը» միջազգային գիտաժողովը՝ արվեստագիտության եւ սարգսյանագիտության նոր հանգրվան

նակող զեկուցումով: Դերասան, բեմադրիչ **Արմեն Արախանյանը** «Վիլյամ Սարգսյանի անվան անգլիական թատրոն-ստուդիան (1994-1999)» զեկուցումով ներկայացրեց ոչ վաղ անցյալում գործած Սարգսյանի անունը կրող թատրոնի գործունեության մասին: Գիտաժողովի ներկայների համար բացառապես արեցին Ռեյկյավիկից Իսլանդիայի համալսարանի ասոցիատ, սարգսյանագետ **Ինգիլդիս Թորիսդոթիրը**՝ «Սարգսյանը Իսլանդիայում» եւ բանասիրական գիտությունների թեկնածու **ժաննա Հակոբջանյանը** Բելգրադից (Սերբիա)՝ «Վիլյամ Սարգսյանը՝ սիրված գրող մախիկն Հարավսլավիայի հանրապետություններում» թեմաներով:

Սարգսյանի դրամաներին էին նվիրված բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ԵԹԿԴԻ-ի Վանաձորի մասնաճյուղի սնորհ **Էլֆի Զոհ-**

ձավ Վիլյամ Սարգսյանի տուն-թանգարանի ճարտարապետական հայեցակարգին:

Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, Ռուսաստանի Դաշնության ԳԳ դեպարտամենտի մշակույթի կենտրոնում գործող Հայագիտական ամբիոնի ղեկավար **Արմեն Սարգսյան-Սարսիսյանի** զեկուցման խորագիրն էր «Սարգսյանի լիցիտության համանվագը Վիլյամ Սարգսյանի ստեղծագործական աշխարհում»: Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, Սանկտ Պետերբուրգի ղեկավար համալսարանի Արեւելյան ֆակուլտետի Կենտրոնական Ասիայի եւ Կովկասի ամբիոնի դոցենտ **Դոնարա Սևրյանը** ներկայացավ իր «Սարգսյանի արվեստը Սարգսյանի ստեղծագործություններում» զեկուցումով: Վիլյամ Սարգսյանի ազդեցությունը ամերիկյան գրականության վրա թեմային էր նվիրված թարգմանիչ **Արամ Օհանյանի** զեկուցումը:

Դրամատուրգ, գրող, լրագրող, ամերիկյան ՓԵՆ ակումբի անդամ, 2018-ից՝ Վիլյամ Սարգսյանի տուն-թանգարանի սնորհների խորհրդի անդամ **Ռաֆայել Հակոբջանյանը** Սան Ֆրանցիսկոյից (ԱՄՆ) իր ելույթով ներկայացրեց «Վիլյամ Սարգսյանը եւ Սան Ֆրանցիսկոն» իմնադրող զեկուցումը: Բացառիկ նյութ էր

ղարունակում ղեկավար գիտությունների թեկնածու, Հանրային Հեռուստատեսության, «Armenian Mirror-Spectator» թերթի լրագրող **Հայկարան Նահապետյանի** ելույթը ԱՄՆ-ից՝ «Վախճանային հոլոցերը Վիլյամ Սարգսյանի մասին» վերնագրով: Իսկ ղեկավար գիտությունների թեկնածու, Նիւ Եորկում Հայ Առաքելական Եկեղեցույ Արեւելյան թեմի գործադիր սնորհ **Վարդան Սասքեռեանը** ԱՄՆ-ից ներկայացրեց «Ռիլիդը Սարգսյանը եւ հայոց դեմ խորհրդակցությունը Ֆրեզնոյի մեջ» զեկուցումը:

«Վիլյամ Սարգսյանը եւ արվեստը» գիտաժողովի չորս նիստերի ընթացքում ներկայացրել էր Սարգսյանի բացառապես ղեկավար, իսկ մեզ՝ կազմակերպիչներս համար ղարգ դարձավ, որ թեման ստանալից չէ եւ որ դեռ Եվրոպայում կան սարգսյանագիտության մեջ, որոնք կարն են ուսումնասիրության: Հուսով ենք, որ ակամավոր գրողի 115-ամյակին նվիրված «Սարգսյանը եւ արվեստը» միջազգային երկօրյա, միջգիտակարգային գիտաժողովի արդյունքները կդառնան կարեւոր հանգրվան արվեստագիտության մեջ եւ սկիզբ կդնեն սարգսյանագիտության նոր փուլի՝ ավելի լայնորեն համահեռակելով գրողի արվեստն ու գրականությունը:

Սարգսյանի դրամաներին էին նվիրված բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ԵԹԿԴԻ-ի Վանաձորի մասնաճյուղի սնորհ **Էլֆի Զոհ-**

ԿԱՐԵՆ ՄԿՐՏՉՅԱԼ

Իրանագետ

Բոլոր ժամանակներում էլ հայ ժողովուրդը հասուկ կարելու է ազգային ավանդույթներին համադասախամ կրթությունը: Սակայն այդպիսի բաղադրիչներով հարուստ հայեցի կրթությունը գործնականում դժվար է կազմակերպել հայրենիքի սահմաններից դուրս օտար միջավայրերում, չնայած որոշ դեպքերում տեղի հայության դարավոր ներկայությամբ:

Հայկական սփյուռքի Մերձավոր եւ Միջին Արեւելի համայնքների դարազայում վաղուց նկատելի են դարձել ժողովրդագրական խնդիրներ, որոնց հետ առնչվում է նաև իրանահայ համայնքը: Ակնհայտ է, որ ժողովրդագրական խնդիրների հետևանքով նուստում երբեմնի համայնքներն այսօր կանգնած են լուրջ խնդիրների առջև: Դրանցից թերևս առաջնահերթ տեղում է սվյալ համայնքի կրթական ոլորտը:

Եվ ահա Թեհրանի Հայոց թեմի Թեմական եւ Կրթական խորհուրդների որոշմամբ դրանք հաճախով երեխաների տարիկան կրթաթոշակի 60 տոկոսով բարձրացումը դարձել է ծնողների բողոքի մասնադր: Ի հետևումն «Ալիֆ» օրաթերթի սույն թվականի նոյեմբերի 7-ի համարում ուսման վարձերը բարձրացնելու վերաբերյալ հրադարձված թեհրանահայ մի խումբ ծնողների բողոքագրի, Թեհրանի Հայոց թեմի թեմական խորհուրդն իր կայքէջում նոյեմբերի 13-ին համադարձակ ներկայացրել է տարեկան ուսումնականների հավելված վերաբերյալ որոշումների կայացման գործընթացը:

Որոշման մասնաբան փաստակցում է այն, որ հնարավոր չէ հայկական դրոշմները՝ ուսման ցածր վճարների ակնկալիքով դասել մեծածախ դրոշմների շարքին, քանի որ հայկական դրոշմներին անհրաժեշտ է ճանաչել նաև հայ փոխտնակներ եւ հայերեն առարկաների ու կրոնի դասավանդման ուսուցչական կազմ, որոնք ինչդեպ հայաստանում են, որոնք են և ընդգծվում «հայ ազգային մեջ կետերն են՝ Հայկականությունը եւ Հայեցի դաստիարակությունը»: Ուստի հարկ է նկատել ուսման, որ հայկական դրոշմների եւ ընդհանրապես ազգային կառույցների գոյատևման գրավական է ազգային իշխանության եւ համայնքում ադրոջ յուրաքանչյուր անձի ներդրումն ու մասնակցությունը: Ինչ խոսքով, յուրաքանչյուրի ներդրումն անհրաժեշտ է ազգային կառույցների թաղանթան համար, սակայն մյուս կողմից էլ վիճահարույց է այն, որ Իրանում սոցիալ-ֆինանսական խնդիրներով դարձանավորված որոշակի

Կրթական նոր խնդիրներ թեհրանահայ համայնքում

կի դժվարություններ կարող են առաջանալ հասկալի թաղանթական ընթացիկներում: Հաջորդ խնդիրն այն է, որ իրանահայ դրոշմն այսօր իր կարգավիճակը թաղանթանում եւ որակն աղակերպելու մոտակայի իրականում մրցակցում է անհամեստ ավելի լավ դարձաններում գտնվող դարձակական դրոշմների հետ, որոնք ազգային նկարագիրը թաղանթանում եւ այդ մոտակայի լրացուցիչ առարկաներ մուտագրելու խնդիր չունեն: Ավելին, ինչդեպ մեր նախորդ հոդվածներում ենք անդրադարձել, բուհական ընդունելության ֆնտությունների ժամանակ հայկական դրոշմներում սովորած ազգայինները եւս հավասար եւ ավելի բարձր գնահատական են ստանում դարձակերնից, քան նրանք, ովքեր սովորել են հենց թաղանթական դրոշմներում: Ակնհայտ է, որ այդպիսի ցուցանիշներ աղակերպելու համար հայկական դրոշմներից հաճախ թաղանթվում է մեծ ջանքեր թաղանթել, որը բազմադասակում է եղած խնդիրները:

Մյուս կողմից էլ դեմ է հաշվի առնել այն, որ վերջին տարիներին աշխատավարձերի տոկոսային զգալի բարձրացմանը զուգահեռ Ազգային առաջնորդարանն իր մասուցած ծառայությունների դիմաց չի բարձրացրել սակագները, այդ թվում՝ ուսումնական տարվա վճարները: Փաստորեն, այդ ամենի արդյունքում ներկայումս առաջացրել է առաջնորդարանի ծախսերի եւ մուտքերի անհամադասախամ վիճակ:

Իրականում թաղանթ կարելու չէ այն բարձր իրողությունը, որ վերջին տարիների ընթացքում համայնքում աշխատող հայկական դրոշմների ազգայինությունը զգալիորեն նվազել է, մինչդեռ դրոշմների թիվը մնացել է անփոփոխ: Ակնհայտ է, որ այդ թվային սվյալներով առաջնորդվելու դեպքում առաջնորդարանը կատարել է իր թաղանթանությունները, իսկ ուսման վճարների բարձրացումը

սրանթանական է: Եթե հաշվի առնենք, որ որոշ դրոշմներում դասարանների թիվը կազմում է 10-ից ցածր, աղա ստացվում է, որ նվազ թվով ազգայիններով դասարաններ թաղանթելու համար Առաջնորդարանը ստիպված է վճարել ավելի քան կրկնակի: Ավելին, ըստ վիճակագրական սվյալների, ներկայումս Թեհրանում գործում է 13 դրոշմ եւ 4 մանկադարձ, ընդհանուր՝ 1639 սաներով, որը նախկինում հավասար էր համայնքի մինչեւ 3 դրոշմի ազգայինների թվին: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ Կրթական խորհուրդը նախատեսում է ազգայինների ծնողների հետ հանդիպումների շարժ թվային սվյալներով ներկայացնելու իրավիճակը: Ահա այստեղ է, որ կրթական գործի կազմակերպիչներն իրավամբ բարձրացնում են համայնքի դրոշմների եւ մանկադարձների վերադասավորման հարցը: Այդպիսով կնվազեն ծախսերը, կենտրոնացած համակարգում ավելի լավ հնարավորություններ կստանանք եւ կերտախաղով դրոշմների կրթության մակարդակն ու կբարձրանա որակը:

Այսպիսով, առաջիկայում կրթական զգալուն խնդիրը կարող է դառնալ թեհրանահայ համայնքում օրակարգային հիմնական թեման: Հարկ է նկատել, որ դրոշմների միավորումը թեմական մակարդակում հնարավոր է եւ գուցե մի լավ տարբերակ գտնվի, սակայն այստեղ առավել մտադրիչ կարող է լինել այն, թե հեռավոր թաղանթներում բնակվող հայ ազգայինները սրանտորսային խնդիրների թաղանթով արդյոք կկարողանան հաճախել հայկական դրոշմներ, թե՞ կնախընտրեն թաղանթականը:

Յետաբանական է, որ ժողովրդագրության թեմանկյունից ներկայիս Թեհրանի հայ համայնքի նման անցյալ է ունեցել նաև երբեմնի հայաուս Ասորիականը, որտեղից հայության մեծ հոսքեր են եղել դեռևս խորհրդային տարիներին: Սակայն այդ դեպքում միթեքարական եր, որ նրանք վերադառնում էին Հայաստան, մինչդեռ վերջին տարիներին իրանահայերը նախընտրում են եվրոպական կամ ամերիկյան երկրներ տեղափոխվելը: Եվ ամենից կարելուը՝ հուսանք, որ այս հարցը կլուծվի եւ հեթանական արձագողքի առիթ չի դառնա, առանց այն էլ զգալիորեն նվազած, սակայն համայնքային կյանքի ավանդույթներին հավասարի մնացած թեհրանահայության համար:

Ճավակցություն

«Ազգ» ի խնըագրությունը վեակցում է իր հնագույն աշխատակից Կարինե Արզումանյանին՝ իր սիրելի հորաբոջ՝ **Մարգարիտ Արզումանյանի** մահվան կաղանցությամբ:

Իմաստաբանական բառարան

Ինչնր է «Ազգ»-ը լույս տեսնում ուրբաթ օրը

«Շաբաթն ունի յոթ օր, մանավանդ ՈՒՐԲԱԹԸ»

Այս անիմաստ նախադասության մեջ իմաստ փնտրելու անիմաստ է: Պարզապես իմացեք, որ հայերը աս են կարելուում ՈՒՐԲԱԹ օրը: Կասեք ինչնր,

Որովիեսե **Հիսուս Զրիսուսի** չարչարանների եւ խաչելության օրը կոչվում է «ԱՎԱԳ ՈՒՐԲԱԹ»,

Որովիեսե **ՈՒՐԲԱԹԸ** միակ օրն է, երբ սակավաբան ուրբաթայտությունը արձատարվելու հնարավորություն են ունենում,

Որովիեսե ուրբաթադեմ հայի համար մեծ խորհուրդ ունեցող «Ժողովի համադարձակային օրը» (անգլ. World Smile Day) նշվում է ամեն տարի հոկտեմբեր ամսվա առաջին ՈՒՐԲԱԹ օրը,

Որովիեսե Ռոբինզոն Կրուզոն իր «փրկիչին» գտել է հենց ՈՒՐԲԱԹ օրը,

Որովիեսե հայալեզու առաջին տղագիր գիրքը կոչվում է «ՈՒՐԲԱԹԱԳԻՐԸ»,

Որովիեսե յուրաքանչյուր աշխատատեղ հայի համար «ամեն երկուուրբաթ օրվա խորում թաղանթում է ՈՒՐԲԱԹԸ»,

Որովիեսե ուսա Փիսուն երեւի Զուչիի թանկագին խաթեր համար խոստացավ թաղանթված գրակը հանձնել հենց ՈՒՐԲԱԹ օրը,

Որովիեսե **Հրանտ Դինի** սղանության մասին լույս տեսած **Նեղիմ Շեների** լրագրողական հետախնությունը կոչվում է «ԿԱՐՄԻՐ ՈՒՐԲԱԹ»,

Որովիեսե Black Friday կոչված գեղեցիկ օրը թաղանթում է «ՍԵՎ ՈՒՐԲԱԹ»,

Որովիեսե Ռուսաստանի փլուզումն ավելի ռուս սկսվեց, քան նոր աշխարհակարգի ստեղծումը: Եվ ինչդեպ հայերն են ասում՝ «Շաբաթն ավելի ռուս եկավ, քան ՈՒՐԲԱԹԸ»:

ԳԵՐԳՈՐ ԱՄԱՔԵՆԵԱՆ

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԼՔ տարի
Հրատարակիչ

«ԱՎԱՆ ԹԵՔԵՅԱՆ»
սոցիալ-մեակութային հիմնադրան

Երեւան, Սայաթ-Նովա 21Ա, Տարածք 48

e-mail: info@azg.am
azgdaily@gmail.com

www.azg.am

Գլխավոր խնըագիր
ՅԱԿՈՒ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Հաշվադարձային (գովադր) հեռ. 010 582960

Համակարգչային առաւածը՝ «Ազգ» թերթի

«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960